

číslo 6

ročník 28

Zpravodaj

Zemědělský svaz ČR, Hybernská 38, 110 00 Praha 1, tel.: 226 211 000, www.zscr.cz

Jak zajistit konkurenceschopnost?

Na začátku března se v Senátu Parlamentu České republiky uskutečnila konference zaměřená na budoucnost českého zemědělství a jeho postavení v rámci nové společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP) po roce 2027.

Ve svém projevu jsem zdůraznil, že české zemědělství nemůže dlouhodobě spoléhat jen na dotační systém, ale musí se zaměřit na zvyšování produkce, efektivitu a větší přidanou hodnotu. Současné nastavení agrární politiky totiž vede k tomu, že české zemědělství neobstojí ve srovnání s okolními zeměmi ani průměrem EU jak v produkci, tak ani v přidané hodnotě na hektar a s tím roste závislost na dotacích.

České zemědělství mezi konkurenceschopností a přebujelou regulací

Mezi hlavní problémy českého zemědělství patří rostoucí náklady na výrobu – ceny energií, hnojiv, pohonných hmot a krmiv neustále stoupají a tlačí na ekonomiku podniků. Dále je to nízká přidaná hodnota ovlivňující zhoršování salda agrárního zahraničního obchodu – místo toho, aby ČR zpracovávala suroviny do finálních výrobků, vyvážíme základní komodity a zpět dovážíme hotové potraviny. V neposlední řadě je problémem neefektivní podpora produkce – dotace jsou rozdělovány způsobem, který neposiluje konkurenceschopnost produkčních zemědělců. Do balíčku vysokých nákladů na produkci nemalou měrou přispívá byrokratická zátěž – český zemědělec musí plnit stále přísnější regulace, což omezuje jeho schopnost reagovat na tržní změny.

V reakci na tyto výzvy jsem zdůraznil, že hlavním cílem českého zemědělství by mělo být vytváření odolného ekonomického prostředí, které umožní farmářům prosperovat i bez extrémní závislosti na dotacích.

Ministr Výborný: Méně regulace – ale doopravdy?

Ministr zemědělství Marek Výborný ve svém vystoupení podpořil myšlenku, že české zemědělství potřebuje stabilní podporu, ale zároveň méně regulací a férovější rozdělování dotací. S povděkem kvituji pozici pana ministra, že je třeba udržet stávající rozpočet na SZP. Jenže to nestačí. Je třeba ho zvýšit. Jen inflace snížila za posledních deset let reálnou hodnotu tohoto rozpočtu o 30 až 50 %. Je ovšem potřeba prostředky rozdělovat efektivně. Zaměřit je na podporu produk-

čních zemědělců – tedy tam, kde skutečně přispívají k potravinové soběstačnosti a konkurenceschopnosti a kde podpory kompenzují vyšší produkční náklady zemědělské produkce v EU. Ohledně omezování byrokratické zátěže musím zmínit, že řešení nespočívá v kosmetických úpravách, mezi které můžeme počítat tak zvaný antibyrokra- tický balíček, který pan ministr prosadil v Poslanecké sněmovně jako přílepek k novele veterinárního zákona. Nevymezujeme se proti jen tak nějakému papírování, ale proti masivním regulacím, které reálně zvyšují již tak neúnosně vysoké náklady na produkci potravin. Některé z nich jsou povinnostmi v rámci SZP a tam si slibujeme od vlády pokračování v konzistentním postoji ČR, že tuto zátěž je třeba pro zachování elementární konkurenceschopnosti evropského zemědělství nadále dramaticky snižovat. Část této zátěže jde ovšem nad rámec evropských požadavků – a tam je třeba ji zkrátka odstranit, pokud nechceme vlastní produkci cíleně likvidovat.

Veronika Vrecionová: Kvóty (ne)garantují ochranu před neférovými dovozy

Hlavním sdělením příspěvku předsedkyně zemědělského výboru Evropského parlamentu Veroniky Vrecionové bylo, že zemědělství je strategickou otázkou, která přímo ovlivňuje potravinovou bezpečnost a stabilitu evropských trhů. Je pro mě pozitivní, že paní europoslankyně změnila svůj názor. V roce 2020 totiž prohlásila v online diskusi organizované Hnutím Duha: „Soběstačnost je nesmysl. Je to lumpárna v rukou těch, kteří si chtějí urvat co nejvíce.“ Dnes mluví jinak. Ale jen ona sama ví, zda opravdu změnila názor.

Zároveň se chci pozastavit nad sdělením paní Vrecionové, že je domluvena s eurokomisařem Hansenem, že je stále možné jednat o parametrech dohody o volném obchodu s Mercosurem. Dokonce nad výzvou, aby jí zemědělci zaslali připomínky, pokud se jim v dohodě něco nezda. Kdyby konferenci přenášela zahraniční média, patrně by paní Vrecionová obdržela pěkných pár desítek tisíc e-mailů. Z našeho pohledu je situace jas-

ná – Evropská komise jménem členských států dohodu podepsala, a tak je nyní možné ji buď v aktuálním znění odmítnout, nebo ratifikovat. Nic mezi tím.

Na téma uklidňování, že v dohodě jsou přece kvóty, garantující, že bezcelní dovozy z Jižní Ameriky nebudou představovat více než jednotky procent trhu, nelze odpovědět jinak než aktuálním příkladem dovozu cukru z Ukrajiny. I tyto dovozy představovaly jen dvě až tři procenta evropského trhu. Výsledek? Cena cukru spadla o 35 % a už se zavírá první cukrovar. V případě dovozů ze země Mercosuru by nastal obdobný průběh, a to i u dalších komodit jako například hovězí maso.

Deklarace paní europoslankyně, že považuje za zásadní ochranu evropských zemědělců před levnými dovozy, tím ztrácí na relevanci.

Budoucnost českého zemědělství: Ideologie versus fakta

V příspěvcích některých dalších řečníků jsme, bohužel – namísto konstruktivní debaty o posílení konkurenceschopnosti českého zemědělství a snižování regulací – byli opět svědky silně emotivní rétoriky, záporného ignorování faktů a sta- vení argumentace na ideologických protikladech mezi malými a velkými podniky. Nejhlasitěji se v tomto ohledu profiloval předseda Asociace soukromého zemědělství (ASZ) Jaroslav Šebek, v následující diskusi podpořený bývalým zaměstnancem ČSÚ panem Hrbkem.

Neprodukční versus produkční zemědělec: Kdo tvoří hodnotu?

Jedním z hlavních problémů současného systému je, že nerozlišuje mezi produkčními a neprodukčními zemědělci. Tedy mezi těmi, kteří skutečně produkují potraviny, a těmi, kteří se primárně věnují péči o krajinu a žijí více méně z dotací.

Koho považují za produkčního zemědělce? Toho, kdo reálně přispívá k potravinové soběstačnosti, je vystaven cenovým výkyvům komodit, nákladům na energie, pohonné hmoty, hnojiva, krmiva, čelí tržním rizikům, musí konkurovat na trhu a efektivně hospodařit.

Koho naproti tomu považují za neprodukčního zemědělce?

Toho, kdo primárně čerpá dotace a věnuje se spíše údržbě krajiny než produkci potravin, jeho příjmy až z 85 procent tvoří dotace, nepotřebuje tedy řešit ekonomickou udržitelnost svého hospodaření, funguje spíše jako správce krajiny než jako aktivní farmář.

Produktivita českých farem, ať už velkých, nebo malých, není jiná než jinde v Evropě. Není to tak, že z jednoho hektaru vypěstujeme méně pšenice než v Polsku, není to tak, že dojivost je u nás nižší než v Německu. Přesto je v ČR průměrný výnos na hektar na úrovni 66 % evropského průměru. Jak jinak si to vyložit, než že v našem systému musí existovat významná skupina podnikatelů, kteří neprodukuji efektivně, ale využívají systém zemědělských dotací? Není se čemu divit, když dotační politika je nastavena tak, že se to vyplácí.

Jak Jaroslav Šebek ignoruje realitu

Jaroslav Šebek na konferenci opět opakoval své obvyklé argumenty, které staví na rozdělování zemědělců na „dobré“ malé farmáře a „špatné“ velké podniky. Tvrdil například, že v řadě komodit jsme jako ČR nesoběstační, protože je produkují velké podniky.

Fakta však ukazují něco jiného. Střední a velké podniky jsou hlavními producenty citlivých komodit, jako je maso, mléko, ovoce, zelenina či například v ČR chmel. Zajišťují většinu zaměstnanosti v sektoru. Bez nich bychom byli odkázáni na masivní dovozy základních potravin. Rétorika pana Šebka tak zcela ignoruje ekonomickou realitu.

Naprostu podporuji nezastupitelnou úlohu malých farem v systému našeho zemědělství. Zároveň ale není možné označovat ty větší jako přežitky, nebo dokonce zlo. Stačí se podívat do okolního světa, jak velké jsou farmy mimo Evropu, které se v globalizovaném světě staví naší přímou konkurencí. Ale i v Evropě stále dochází ke koncentraci a mizí tisíc rodinných farem denně. Například v Německu počet hospodářských zemědělců od roku 2007 do roku 2017 klesl o 51 800 (16,1 %) a tento vývoj dále pokračuje. To, že produkci potravin u nás drží

střední a větší zemědělci, jasně ukazují i data z FADN.

Zkrátka zvětšování farem je zcela přirozený ekonomický proces daný rozložením ekonomické síly ve výrobní vertikále, kde několik nadnárodních obchodních řetězců s obrovskou ekonomickou silou tlačí na tisíce potravinářských firem a ty tento tlak přenášejí na miliony zemědělců všude ve světě i v Evropě. Potravinářský sektor se také významně koncentruje. Vidíme to mimochodem i u nás, kdy významný podíl na zpracování mají také nadnárodní potravinářské společnosti. Nalhávat si, že zemědělství se tomuto procesu vyhne, je zcela mylné a nebezpečné. Ignorování tohoto ekonomického vývoje se nám nevyplatí. Místo, abychom skutečnosti, že u nás máme větší zemědělce, dokázali využít k jejich propojení s malými zemědělci – a že to jde, ukazují odbovatelství – pálíme energii na rozdělování komunit zemědělců na velké a malé. Považuji to za mimořádně nešťastné, navíc neefektivní a nebezpečné.

Chtěl bych vyzdvihnout, že malí zemědělci, hospodáříci na pár hektarech půdy – jako například jedna členka ASZ, která vystoupila i na konferenci v Senátu – kteří dokážou vyprodukovat primární komodity, zpracovat je v potraviny a prodat prostřednictvím vlastních kanálů, přičemž podíl dotací na jejich obratu činí jednotky procent, mají můj naprostý obdiv a jsou vítáni mezi členy Zemědělského svazu. Vždycky jsme tyto zemědělce podporovali i v rámci služeb našeho Svazu, a i do budoucna budeme prosazovat také jejich zájmy.

Apel na respektování oficiálních dat, nebo snaha o manipulaci?

Bylo pro mě zářezující, jak si někteří řečníci vybírají fakta, která se jim hodí, místo aby se zabývali komplexní analýzou skutečné situace. Za zmínku stojí diskusní příspěvek bývalého zaměstnance ČSÚ pana Hrbka, který ještě před několika lety prezentoval výsledky podnikatelského důchodu v zemědělství po mém boku na společných tiskových konferencích, kde Zemědělský svaz zároveň prezentoval zisk zemědělského sektoru. Dnes si pan Hrbek myslí něco jiného a snaží se uměle vyvolat dojem sporu o data, když tvrdí, že jedinými zdroji hodnověrných čísel jsou ČSÚ a ÚZEI.

Tady je třeba podívat se do minulosti. Aby i nezúčastněnému bylo jasné, že pokud jde o data, neděje se žádná nepravost, pouze dochází k legitimnímu sledování dvou pohledů na tutéž věc. Do našeho vstupu do EU sledovalo hospodářský výsledek (tedy zisk) v zemědělství Ministerstvo zemědělství a prezentovalo jej ve své každoroční Zelené zprávě. Následně z důvodu mezinárodní srovnatelnosti dat začal ČSÚ měřit výsledky našeho sektoru podle metodiky Eurostatu, sledovat tak zvaný podnikatelský důchod v zemědělství. Protože tato stati-

stická kategorie ukazuje něco trochu jiného, než je skutečný hospodářský výsledek sektoru, ve sledování zisku od té doby pokračuje Zemědělský svaz. Obě veličiny mají z hlediska trendu v čase podobný vývoj. Jen je třeba každou z nich interpretovat s ohledem na to, co skutečně představuje. Tato data se vzájemně nepopírají, naopak mohou přispět k dokreslení celkové ekonomické situace v sektoru.

Stanislav Němec: Kritika ASZ zevnitř

Na ideologizaci debaty upozornil i Stanislav Němec, dlouholetý bývalý předseda ASZ, který ve svém komentáři otevřeně kritizoval současné vedení organizace. Podle něj ASZ nehájí zájmy všech farmářů, ale pouze úzké skupiny zemědělců. Němec upozorňuje, že ASZ záporně rozděluje zemědělce a místo věcné argumentace vyvolává zbytečné konflikty mezi různými typy podniků. Mrzí mě, že Zemědělský svaz nemůže mít v Asociaci spolehlivého partnera v prosazování společných zájmů všech zemědělců, jako je tomu v případě většiny ostatních organizací sdružujících zemědělce. Otevřené vystoupení pana Němce je toho smutným dokladem.

Pozice Zemědělského svazu ČR: Fakta, ne emoce

Na rozdíl od ASZ a populistických výroků některých řečníků se Zemědělský svaz ČR vždy snaží stavět na faktech a racionální argumentaci. Naše pozice je jasná. Nejsme proti malým farmám – jsme pro podporu všech, kdo reálně produkují potraviny.

Na konferenci jsem prezentoval společný postoj šesti organizací: ZS ČR, AK ČR, ČMSZP, SMA, IZPP a PK ČR. Tyto organizace společně reprezentují asi 90 % v tuzemsku vyprodukovaných potravin. Navíc na tvorbě této pozice se podílely nebo ji podporují další profesní a zájmové organizace. Tedy ne konflikt, ne neustálé rozdělování, jak to dělá ASZ, ale naopak spolupráce je naším cílem. Snažíme se hledat společná řešení. Nezaměřujeme se na ideologická dělení – chceme spravedlivý systém, který podporuje skutečné zemědělce. Neříkáme, že české zemědělství je v krizi – říkáme, že některé části sektoru jsou nastaveny neudržitelně a situace je vážná.

Budoucnost českého zemědělství nesmí být rukojmím populismu

Konference v Senátu ukázala zásadní rozdíly v přístupu k budoucnosti zemědělství. Zatímco my stavíme na spolupráci, na faktech a reálné ekonomice, někteří se snaží uměle vytvářet konflikty mezi různými skupinami zemědělců. České zemědělství nepotřebuje ideologickou válku mezi malými a většími farmami, ale strategickou vizi. A to je směr, který bude Zemědělský svaz nadále podporovat.

Martin Pýcha,
předseda Zemědělského svazu ČR